

СТАНОВИЩЕ

от д-р Кирилка Симеонова Тагарева – доцент в Пловдивския университет “Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

в област на висше образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика)

Автор: Анна Методиева Калинчева

Тема: Театралните техники като средство за интеграция при лица с интелектуални нарушения

Научни ръководители: проф д-р Катерина Каролова Караджова и доц. д-р Данка Щерева Николова

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД 38-463/25.09.2020 на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (СУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Театралните техники като средство за интеграция при лица с интелектуални нарушения“ за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика). Автор на дисертационния труд е Анна Методиева Калинчева – докторант в СУ от 2016 до 2019 година. А. Калинчева е учител в Българско неделно училище към Атонската обител „Св. Вмчк Георги Зограф“ в Солун и художествен ръководител на театрална труппа „КиклоТеатро“ за лица без и с увреждания в Дневен център за хора с увреждания „Киклос“ в г. Солун, Гърция.

За изготвяне на становището получих комплект с необходимите материали, които са в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, на Правилника за неговото приложение и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ.

2. Актуалност на тематиката

Темата на дисертационното изследване е актуална в научно и в научно-приложно отношение. Разработването на проблема за интеграцията на хората с интелектуални нарушения води до по-задълбочено осмисляне на психическото, личностното и социалното развитие на лицата с увреждания и до по-разширено разбиране за нравствеността, емпатията и отношението на хората без увреждания към тези със специални нужди. Актуалността на темата се открива особено силно в контекста на търсенето на пътища и начини за интеграцията на лицата в състояние на интелектуална недостатъчност. В театралното изкуство докторантката

вижда тази възможност и насочва своите научни търсения и усилия в тази посока. Основните задачи, които си поставя, са:

1. Анализ на връзката между въздействието на театралните техники и нивото на комуникативните, социалните и творческите умения при лицата с интелектуални нарушения;
2. Изучаване на връзката между „Приобщаващата театрална дейност“ и формирането на просоциално поведение при младежите без интелектуални нарушения;
3. Изследване на ефекта на Приобщаващото театрално изкуство върху зрителите и възможността за постигане на социална кохезия и интеграция.

3. Познаване на проблема

Докторантката Анна Каличева познава състоянието на проблема в теоретичен и в практически аспект, познава световния и българския опит в образователната интеграция и оценява творчески литературния материал.

4. Методика на изследването

Основните методи, които използва докторантката в своето научно проучване са наблюдение, допитване и експеримент. Това ѝ позволява да постигне целта си и да получи адекватен отговор на поставените в изследването задачи.

Наблюдението се осъществява от експериментатор, изследовател, художествен ръководител, режисьор, хореограф.

Допитването се реализира чрез авторски анкети, предназначени за четири групи изследвани лица:

1. родители на участниците с интелектуални нарушения;
2. зрителите на театралния спектакъл - 326 респондента;
3. лица с и без интелектуални нарушения - 28;
4. експерти (артистичен директор, режисьор, хореограф, наблюдател). Анкетата за експертите включва оценка на комуникативните, асертивните, партньорските, емоционалните и актьорските умения.

Експериментът е театрално-педагогически и включва три етапа: констатиращ, формиращ и контролен.

За обработка на данните са използвани математически и статистически методи:

- Статистическата програма-SPSS 20.0 (Statistical Package for the Social Sciences);
- Статистическият метод Хи-квадрат тест (Chi-Square tests);
- Алфа на Кронбах

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е структуриран в увод, четири глави, заключение, библиография и приложения. Общият обем на дисертацията е 248 страници без приложенията. Библиографията съдържа 251 литературни източници на български, руски, английски и гръцки езици.

Първите две глави са теоретични. В тях докторантката А. Калинчева прави задълбочен анализ на литературата по изследваната проблематика. Литературният обзор отговаря на идеята, заложена в заглавието. Първа глава е посветена на интеграцията при хора с интелектуални нарушения, като са разгледани същност, характеристика и класификации на интелектуалната недостатъчност, както и основни медицински и социални концепции за интеграцията и приобщаването на хората с увреждания. Втора глава дискутира приложението на техники за интеграцията на лицата с интелектуални нарушения, като е направен анализ на ролята на изкуствата – драма, музика, танц, театър като средство за терапия. Специално внимание е отделено на значението на театралните техники за приобщаването на хората с увреждания. Теоретичните положения, сформирани в тези първи две глави, са научния фундамент, върху който дисертантката издига своята цел, задачи, хипотези и построява емпирично-инструменталната програма на изследването. Всичко това е представено в трета глава на дисертационния труд. В четвърта глава докторантката представя резултатите от изследването и техният анализ при изучаване на ролята на театралните техники за интеграцията на хората с увреждания съобразно посочените показатели и критерии.

Научните и научно-приложните постижения в дисертационния труд се отнасят до нови доказателства, които са получени от дисертантката на съществени страни в изучавания проблем в специалната педагогика. Получени са потвърдителни факти, отнасящи се до използването на театралните техники като средство за интеграция при лица с интелектуални нарушения .

Приемам изцяло приносите, които напълно отговарят на съдържанието на дисертационния труд. Оценям високо разработването и апробирането на модела Приобщаваща театрална дейност (ПриТеД)–Inclusive Theater Activity (INTHΔA) [inθ'æa] за интеграцията на лицата в състояние на интелектуална недостатъчност.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта.

Публикациите, които отразяват резултатите от дисертацията са общо пет: три от тях са последователни участия на А. Калинчева в докторантски конференции в СУ през 2018, 2019 и 2020 г.; едно участие в международна научно-практическа конференция в Русия и един доклад в научна конференция в Гърция.

7. Автореферат

Авторефератът отразява съдържанието и основните резултати в дисертацията и е изпълнен според изискванията на съответните правилници.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръките са свързани с бъдещо разширяване в изучаването на проблема за приложението на театралното изкуство в един позитивен план, свързан с подобряване на благосъстоянието и психическото здраве на хората с увреждания, като се използват научните и науч-

но-приложните приноси на дисертационното изследване. Препоръчвам публикуване на научни статии и на монография по темата.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Анна Методиева Калинчева съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката Анна Калинчева притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Специална педагогика като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на Анна Методиева Калинчева в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

30.10.2020 г.

Изготвил становището: .....

доц. д-р Кирилка Тагарева